

Vervolgonderzoek huismus (*Passer domesticus*) ten behoeve van de aanleg van de Uithoornlijn te Uithoorn

05 juli 2017
Projectnummer 170020

Dactylis
Ecologisch onderzoek & educatie

Colofon

Titel: Vervolgonderzoek huismus (*Passer domesticus*) ten behoeve van de aanleg van de Uithoornlijn te Uithoorn

Projectnummer: 170020

Rapportnummer: 170020.1

Status: Definitief

Datum: 05 juli 2017

Auteur(s): M.C.E. Droog

Veldwerk: Joost Heeremans

Foto voorpagina: Joost Heeremans

Opdrachtgever: Vervoerregio Amsterdam

Contactpersoon: M.C.E. Droog

Dit project is aangenomen en uitgevoerd door:

Dactylis V.O.F.
Vechtplantsoen 12
3554 TB, Utrecht

T: +31619645176
E: info@dactylis.nl
I: www.dactylis.nl

© Dactylis (2017)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

M.C.E. Droog, M.Courbois en J. Heeremans (2017). *Vervolgonderzoek huismus (Passer domesticus) ten behoeve van de aanleg van de Uithoornlijn te Uithoorn*. Rapport 170020.1. Dactylis, in samenwerking met Courbois Flora en Fauna Expert, Utrecht.

Inhoud

Aanleiding	3
Plangebied en methoden	4
Resultaten en interpretatie	6
Conclusies en vervolg	10
Bronnen	11

Aanleiding

Context

In het kader van de geplande aanleg van de Uithoornlijn, een tramverbinding tussen Amstelveen en Uithoorn, laat de Vervoerregio Amsterdam onderzoek doen naar de mogelijke effecten van deze tramverbinding op onder de Wet Natuurbescherming (WNB) beschermde soorten en gebieden. Dactylis heeft een quickscan uitgevoerd, om te bepalen of er mogelijk beschermde natuurwaarden in het geding zijn (Dactylis, 2017a). Tijdens veldbezoek is baltsactiviteit van huismus (*Passer domesticus*) geconstateerd in het plangebied wat wijst op de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten. Dactylis is gevraagd nader onderzoek uit te voeren naar de omvang van de populatie huismussen en om een schatting te maken van de hoeveelheid nesten. Tevens is gevraagd de omliggende populatie en broedplekken in beeld te brengen.

Doel

Deze notitie beschrijft de werkwijze en resultaten van het veldonderzoek naar enerzijds de aanwezige huismussen in de struweelzone binnen het plangebied en anderzijds de aanwezige nesten en huismussen in de directe omgeving, ter onderbouwing van de bepaling van het effect op de lokale staat van instandhouding. Dit product kan als basis gebruikt worden voor het onderbouwen van geschikte mitigerende maatregelen.

Plangebied en methoden

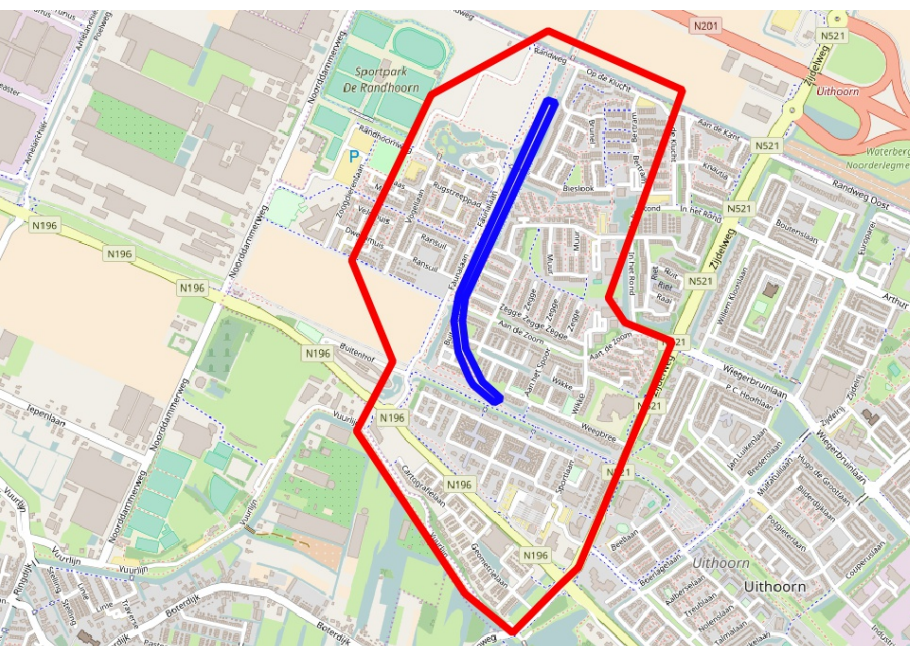
Begrenzing struweelzone binnen plangebied

Binnen het plangebied dat voor de quickscan is vastgesteld bevindt zich een struweelzone. In deze struweelzone is tijdens het veldbezoek baltsgedrag van huismus vastgesteld en zijn individuen waargenomen, de rest van het plangebied is tijdens het vervolgonderzoek buiten beschouwing gelaten. Afbeelding 1 toont de begrenzing van het plangebied binnen dit vervolgonderzoek. Te zien is dat het uitsluitend de verruigde struweelzone betreft die door de woonwijk Legmeer loopt. Deze begint in het noorden vanaf de Randweg en loopt naar het zuidwesten tot aan de busbaan ten zuiden van de straat Weegbree.

Afbeelding 1. Weergave van het plangebied.

Daarnaast is ook gekeken naar de woningen en groenstroken direct om het plangebied. Deze locaties bieden al dan niet alternatieve nestlocaties en hier bevinden zich mogelijk andere populaties huismussen. Afbeelding 2 toont een overzicht van de gelopen route door de woonwijk.

Afbeelding 2. Weergave van de bezochte wijken rondom het plangebied. Blauw: het plangebied, rood: de bezochte wijken

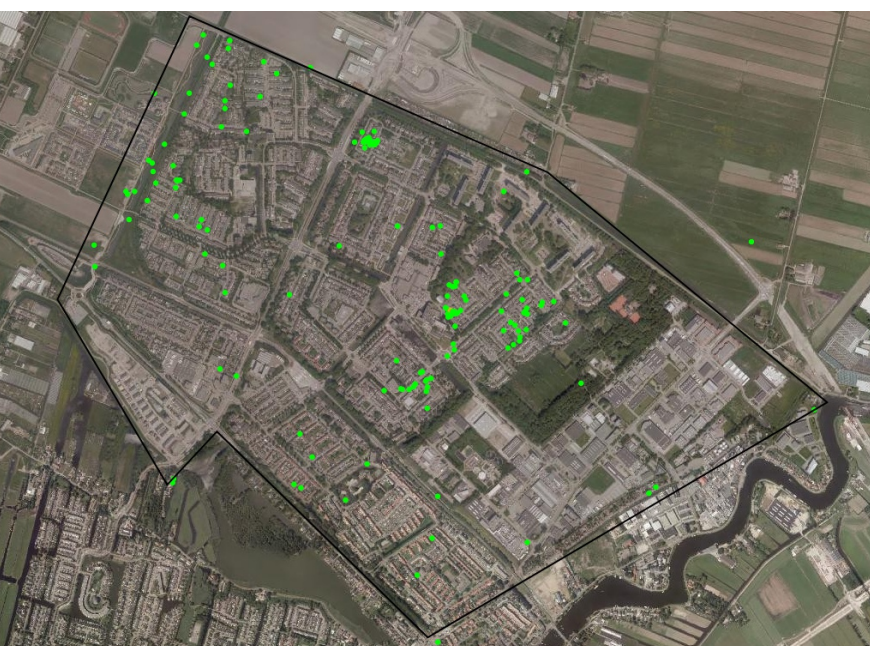
Methoden veldbezoek

Voor dit onderzoek zijn de richtlijnen uit het protocol huismus (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014) toegepast, voor het vaststellen van de aanwezigheid van de huismus. Dit behelst vier gerichte onderzoeken in de periode 10 maart tot en met 20 juni, tijdens goede weersomstandigheden rond 1 á 2 uur na zonsopkomst met een minimale tussenperiode van 10 dagen. De veldbezoeken hebben plaatsgevonden op respectievelijk 30 april, 10 mei, 22 mei en 2 juni bij goed weer. Tijdens de veldbezoeken is gekeken naar de aanwezigheid van huismussen, hun gedrag, de omvang van de populatie en de aanwezigheid van geschikt habitat. Tevens zijn foto's gemaakt van relevante waarnemingen.

Methoden populatie-analyse

Om de omvang van de totale populatie in de directe omgeving vast te stellen zijn een aantal methoden gebruikt. Ten eerste is gebruik gemaakt van de gegevens uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Deze is geraadpleegd op 8 juni 2017 (NDFF, 2017). Hierin bevindt zich een grote verzameling waarnemingen van verschillende bronnen, zoals georganiseerde tellingen (door stichting Sovon) en individuele waarnemingen (via waarneming.nl). Er is gebruik gemaakt van gegevens van de afgelopen vijf jaar. Afbeelding 3 toont de gebruikte begrenzing voor het opvragen van de NDFF-gegevens en de locaties van de waarnemingen als resultaat.

Daarnaast is tijdens drie van de vier bezoeken aan het plangebied uitgeweken naar de wijken in de directe omgeving om gericht te zoeken naar mogelijke geschikte locaties voor huismus en naar waarnemingen van huismussen zelf. Hierbij is gekeken naar de gebouwen (allen woonhuizen) met invliegopeningen in muren en dakranden. Er is gekeken naar de geschiktheid van de omgeving als functie voor de huismus, zoals nestlocaties, foerageer- en stofbadgebied en verblijfplaatsen. Van deze waarnemingen zijn foto's gemaakt (zie volgend hoofdstuk) en er is bijgehouden hoeveel mogelijk geschikte locaties er zijn en verschillende relevante factoren, zoals de open aanvliegroute, de oriëntatie ten opzichte van de zon en mogelijke sporen rondom deze openingen.

Afbeelding 3. Begrenzing van het gebied waarbinnen NDFF-gegevens zijn opgevraagd (in zwart) met daarbinnen de waarnemingen (in groen) als resultaat.

Resultaten en interpretatie

Resultaten veldbezoek struweel

Gedurende de veldbezoeken is slechts éénmalig baltsgedrag waargenomen op twee locaties in het struweel (zie afbeelding 4). Er zijn geen huismussennesten gevonden in het struweel, maar dit werd vanwege de dichte, voor mensen onbegaanbare begroeiing op voorhand ook niet verwacht. De grote mate van activiteit rondom en in het struweel, samen met de waarneming van baltsgedrag maken het zeer aannemelijk dat het struweel wordt gebruikt als nestlocatie. Naar schatting zijn 5 tot 10 paren baltsende huismussen waargenomen. Het totaal aantal aanwezige nesten wordt daarom op zijn hoogst geschat op 10 stuks.

Gedurende alle bezoeken is continu een grote mate van activiteit van huismussen in het struweel waargenomen. Het betreft vooral foerageergedrag. De struweelzone heeft dus een belangrijke functie als schuil- en foerageerlocatie. Er zijn tevens huismussen waargenomen die stofbaden namen op het pad door de struweelzone. Naar schatting zijn per bezoek ongeveer 50 tot 100 huismussen waargenomen.

Afbeelding 4. Zone van het plangebied waar de meeste interactiviteit is waargenomen met in blauw concrete waarnemingen van baltsgedrag

Resultaten veldbezoek omgeving

Tijdens het bezoek aan de woonwijken in de directe omgeving zijn meerdere huismussen waargenomen alsmede potentieel geschikte nest-, verblijf- en foerageerlocaties. Verschillende huizen bevatten openingen, zowel in de muren als in de dakranden, waarin nesten zijn aangetroffen. Tevens waren op verschillende plekken poepstrepen zichtbaar onder de openingen, die wijzen op het gebruik van de locatie door huismussen. Afbeeldingen 5 tot en met 7 tonen verschillende geschikte locaties. Afbeelding 8 en 9 tonen een overzicht met nummering van verschillende aangetroffen locaties op respectievelijk 22 mei en 2 juni, met korte toelichting. De totale populatie in de directe omgeving wordt grofweg geschat op 100 tot 250 huismussen, met een aantal van naar schatting 25 tot 50 aangetroffen nesten.

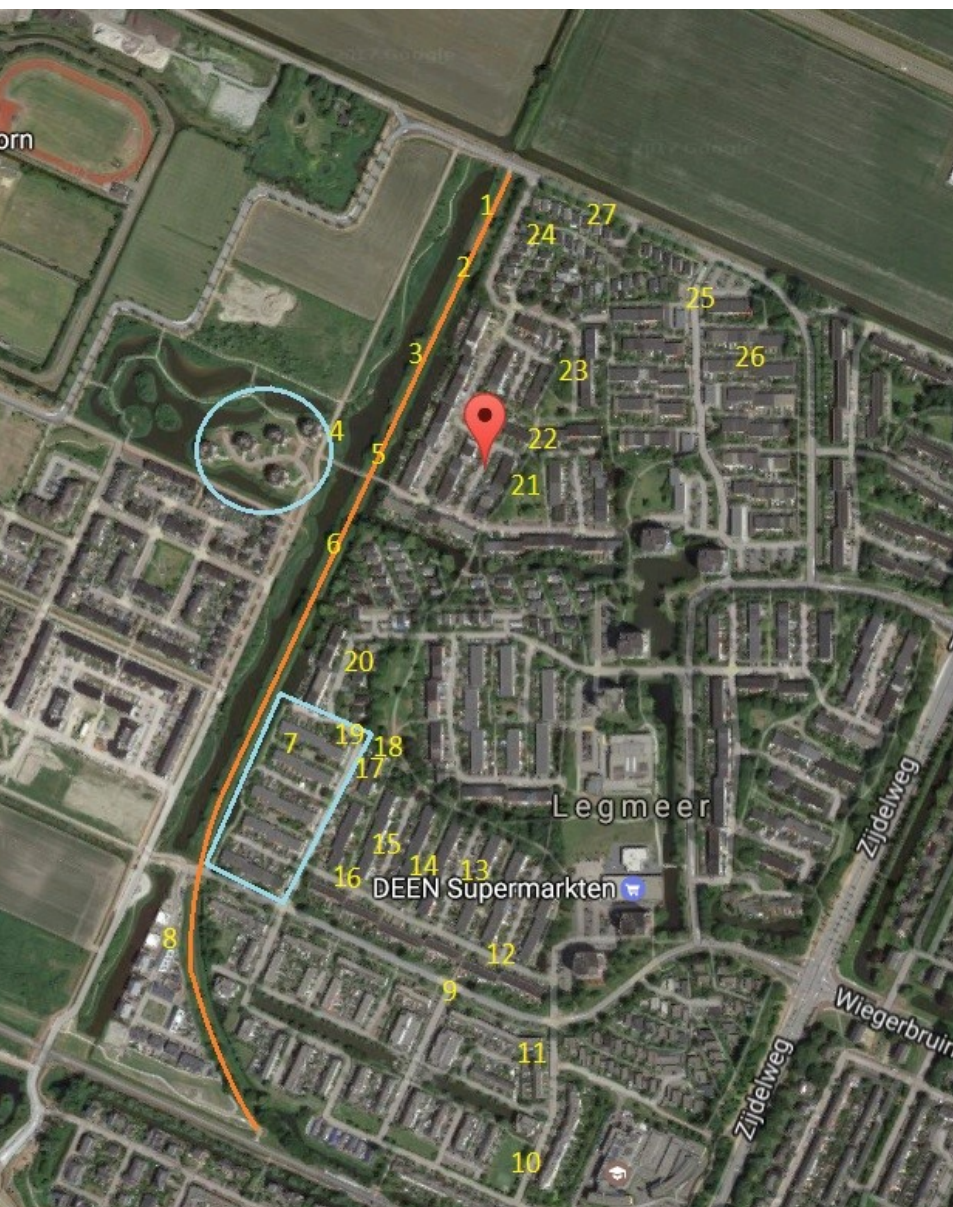
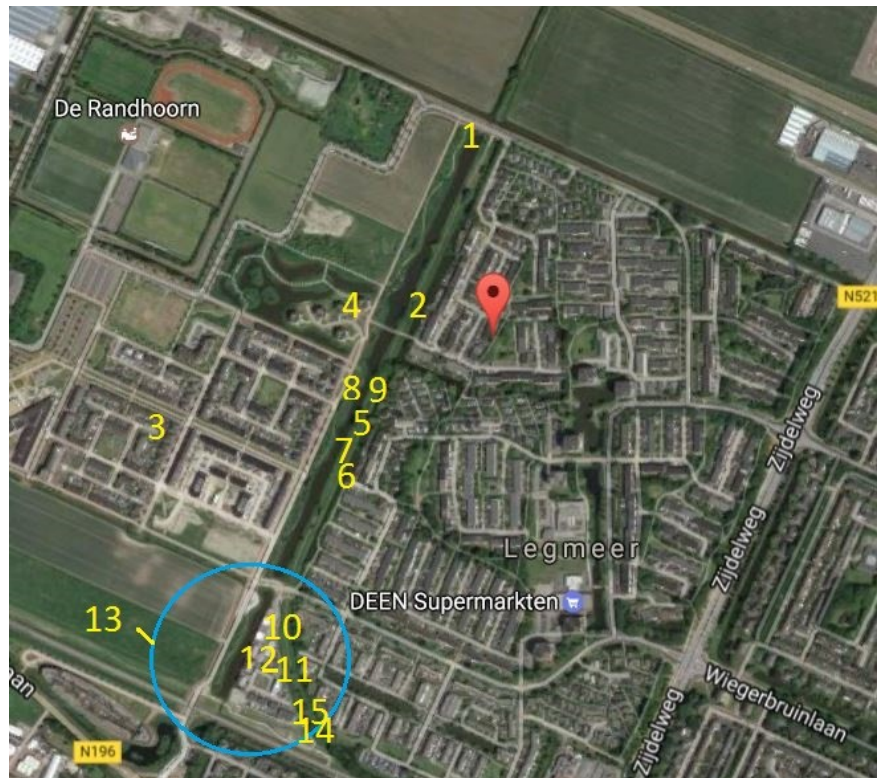
Afbeelding 5. Nieuwbouwhuizen met meerdere nesten, veel activiteit en poepstrepen.

Afbeelding 6. Gaten in zijmuur van huis, met zichtbare poepstrepen en veel in- en uitvliegende activiteit.

Afbeelding 7. Struweelzone waar tijdens alle veldbezoeken veel activiteit te zien was. Het losse zand van het pad wordt gebruikt om stofbaden te nemen.

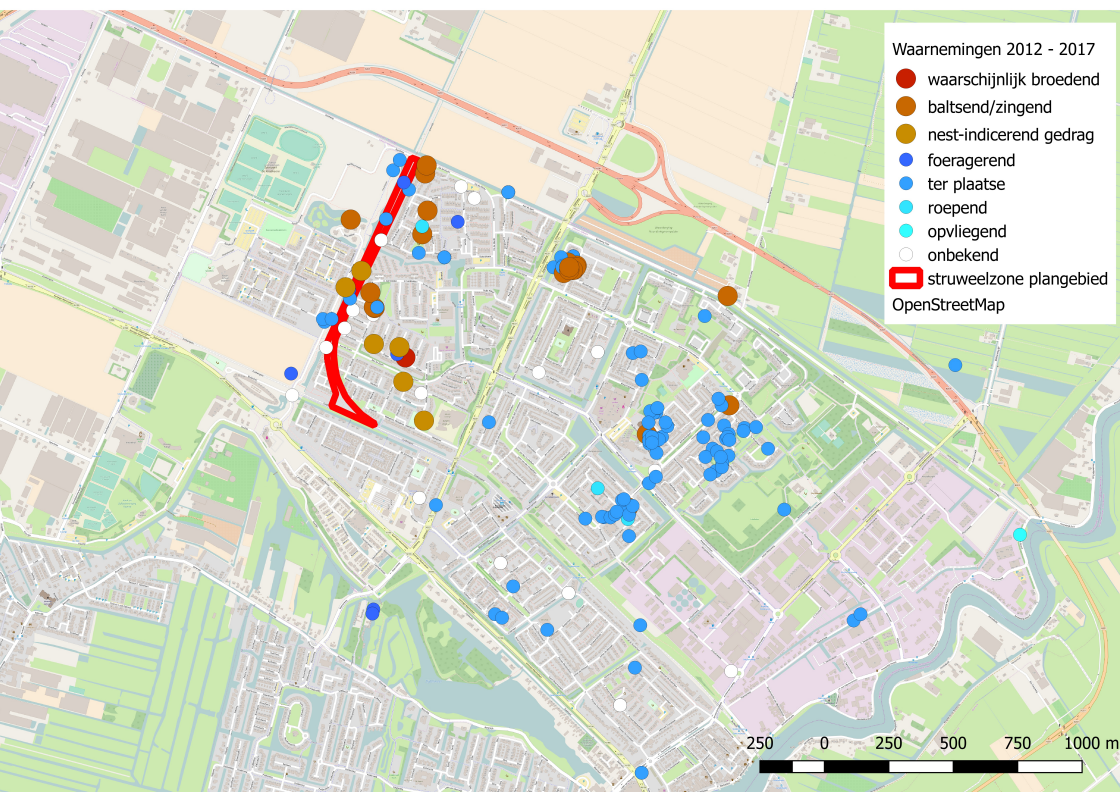
Afbeelding 8. Waarnemingen van (tekenen van) huismussen op 22 mei: 1: 5 individuen ter plaatse (tp), waarvan zeker 1 juveniel; 2: 1 vrouw, 2 juveniel; 3: een vrouwtje tp; 4: nest in spouwgat; 5: 6 individuen tp, vrouwtje dat jong voert; 6: 2 man zingend; 7: zandbad huismus man op pad; 8: vrouw huismus foeragerend; 9: prooirest; 10: man tp; 11: 2 man tp; 12: 2 waarschijnlijke nesten; 13: veel nesten onder de daken van de grijs/oranje huizen (blauwe cirkel). Veel poepstrepen en individuen tp. Bewoners bevestigden jaarlijks nesten; 14: zingend mannetje; 15. Veel gevoerde jongen, veel zingende mannetjes en roepende vrouwen, minstens 16.

Afbeelding 9. Waarnemingen van (tekenen van) huismussen op 2 juni: 1 en 2: meerdere foeragerende huismussen, minstens 4; 3: 4 huismussen, ter plaatse (tp); 4: meerdere bezette nesten in de spouwgaten van woningen, in- en uitvliegende individuen en veel poepstrepen onder de gaten; 5: minstens vijf mussen in wilg en struikjes, zang, contactroepen en foeragerend; 6, 16 en 25: voedseltransport; 7: veel nesten in gaten van muren van een aantal huizen, voedselvluchten en fel getsjilp in bomen en andere begroeiing tegen de muur; 8: een bezet nest (vermoedelijk meer) onder het dak van het eerste huis van de nieuwbouw (zie foto), vrouwtje was zichtbaar en veel poep tegen de rand; 9: paar op dakrand roepend; 10: twee paar roepend en baltsend op dak; 11: waarschijnlijke nestplaatsen onder dak; 12: paar in broedbiotoop; 13 en 15: waarschijnlijke nestplaats onder dak; 14: 6 mussen op voedersilo; 17 t/m 27, zingende huismussen.

Resultaten NDFF-gegevens

De NDFF-gegevens laten meerdere waarnemingen van huismus zien in de afgelopen vijf jaar (NDFF, 2017). Afbeelding 10 toont de waarnemingen, ingedeeld in type activiteit. De activiteiten die op nesten wijzen zijn groter weergegeven.

Afbeelding 10. Overzicht van de NDFF-gegevens, ingedeeld in verschillende type activiteit. In rood is het plangebied weergegeven.

Het beeld van de NDFF-gegevens komt overeen met de waarnemingen in het veld. Tijdens de veldbezoeken is tevens door bewoners gemeld dat hun woonhuis al meerdere jaren in gebruik is als nestlocatie van huismussen. Zowel het plangebied als de directe omgeving zijn actief in gebruik door huismussen, zowel als rust- en foerageergebied als in de vorm van nestlocatie.

Conclusies en vervolg

Conclusie op basis van resultaten

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat zowel binnen als buiten het plangebied veel activiteit is van huismussen. De huismus maakt voor verschillende functies van het plangebied gebruik, te weten, foerageren, stofbaden, verblijven, baltsen en broeden. De schatting is dat zich binnen het plangebied 10 nesten bevinden en een populatie van ongeveer 100 huismussen. Een deel daarvan nestelt in de directe omgeving, waarvan sporen in huizen, voedseltransport en de aanwezigheid van meerdere juvenielen zijn waargenomen. De schatting is dat zich in de directe omgeving ongeveer 50 nesten bevinden en een populatie van ongeveer 250 huismussen.

Bovenstaande schatting betekent dat de werkzaamheden een maximaal effect hebben op de lokale populatie (waarmee wordt bedoeld: in het plangebied en de directe omgeving) van ongeveer 20%. Zodoende concluderen we dat als gevolg van de werkzaamheden een groot effect op de nestgelegenheid van de lokale populatie kan optreden. Aanvullend constateren we dat het plangebied een belangrijk foerageer- en stofbadgebied vormt voor de lokale populatie. In de directe omgeving is weinig vergelijkbaar foerageer- en stofbadgebied aanwezig, waardoor ook het foerageerhabitat van de lokale populatie in belangrijke mate wordt aangetast.

Vervolg

De resultaten uit dit vervolgonderzoek bieden een onderbouwde inschatting van de omvang van de populatie huismussen in en om het plangebied. Deze informatie is bruikbaar voor het afleiden van de haalbaarheid van het project en concrete vervolgstappen, zoals passende mitigerende maatregelen. Het onderbouwen van effecten en bepalen van vervolgstappen vraagt naast ecologische expertise om juridische expertise. Dactylis beschikt niet over deze vorm van expertise, maar heeft wel goede ervaringen met samenwerking met externe partijen. We hebben in eerder overleg aangegeven graag als ecologisch terzakekundigen betrokken te zijn in het project, maar raden voor de afwikkeling van dit project ten eerste aan om juridische expertkennis in te schakelen bij partijen die wel over deze kennis beschikken.

Concreet dient hoofdzakelijk te worden gekeken naar waar zich geschikte alternatieven bevinden voor nestgelegenheid en op welke afstand van de oorspronkelijke verblijfplaatsen. De soortenstandaard huismus is hierbij leidend en biedt hiervoor handvatten met betrekking tot habitateisen en afstanden. Er dient onder andere te worden bekeken of er nog maatregelen gepland staan om het leefgebied te verbeteren, welk type verblijfplaats (bijvoorbeeld nestkast of vogelvide) het meest geschikt is en er dient draagvlak bij de bewoners te zijn voor het plaatsen van alternatieve nestgelegenheid.

Juridisch gezien is het belangrijk dat er nadrukkelijk sprake is van mitigerende en geen compenserende maatregelen. Dit betekent dat er geen sprake mag zijn van verwijdering van de nesten of verstoring van individuen. Met andere woorden, de bestaande nestlocaties in het struweel dienen aantoonbaar buiten gebruik te zijn voor de werkzaamheden van start gaan.

Bronnen

- Movares, 2015, *Uithoornlijn Quick-Scan ecologie*. versie 1.0 d.d. 16 juni 2015, rapportnummer D81-GVR-KA-I500138
- M.C.E. Droog en S. van Meijeren (2017a). *Update Ecologische quickscan Uithoornlijn*. Rapport 170007.1. Dactylis, Utrecht.
- M.C.E. Droog, S. van Meijeren, M. Courbois en P. de Vries (2017b). *Onderzoek naar de aanwezigheid van ringslang (Natrix natrix) in het plangebied van de Uithoornlijn*. Rapport 170007.2. Dactylis, in samenwerking met Courbois Flora&Fauna Expert en Peter de Vries, Utrecht.
- Nationale Databank Flora en Fauna, 2017, Uitdraai van huismuswaarnemingen in en rondom het plangebied. Geraadpleegd op 08-06-2017
- Netwerk Groene Bureaus, 2016, *Soorteninventarisatieprotocollen in het kader van de Wet Natuurbescherming*. Concept, versie 25-11-2016
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014, *Soortenstandaard huismus*, Passer domesticus. Versie 2.0, december 2014, <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2015/04/20150415%20Huismus%20v1.0.pdf>, geraadpleegd op 18 april 2017